

PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE REGIONŮ – KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

CROSS-BORDER REGIONAL COOPERATION – KRÁLOVÉHRADECKÝ REGION

Tereza Neumanová, Radek Kopřiva

Anotace:

V souvislosti s rostoucí prostupností hranice se zvyšuje intenzita kulturně-sociálních a ekonomických vztahů mezi příhraničními regiony. Roste význam lokálních politických reprezentací, které se stávají nejen politickými hráči na národní scéně, ale zároveň se prosazují i na úrovni nadnárodní. V rámci EU existuje řada programů podporujících přeshraniční spolupráci a aktivity územních samospráv.

Klíčová slova:

přeshraniční spolupráce, euroregiony, regionální politika, aktéři regionální politiky

Abstract:

The cooperation among the border region in the area of economic, social and cultural relations has increase. The sense of local political representations has grown up; they become to play an important role in national level and even more in supranational level of the European integration. The EU supports cross border cooperation a activities of local authorities.

Key words:

cross-border cooperation, Euro regions, regional policy regional actors

ÚVOD

Systém evropské spolupráce je založen na budování různých forem přeshraničních aktivit regionů. Dominantní pozice národních států na lokální úrovni ustupuje působení menších regionů, které jsou vytvářeny na společném ekonomickém, sociálním, historickém nebo jiném základě. Hranice národních států se tak rozrušují ve prospěch rozvoje dlouhodobé všestranné spolupráce. Na poli mezinárodních vztahů si upevňují své pozice noví hráči – regiony.

CÍLE A METODIKA

Cílem příspěvku je informovat o současném stavu rozvoje přeshraniční spolupráce Královéhradeckého kraje. Důležitou součástí je zhodnocení možností dalšího rozvoje přeshraničního partnerství regionů v integrující se Evropě.

Informace vychází z dostupné literatury a aktuálních zpráv o nadnárodních aktivitách Královéhradeckého kraje.

DISKUSE

Hlavní směry sledování integrace v Evropském měřítku se dají rozlišit podle úrovně formálních vztahů aktérů. Na základní úrovni se jedná o neformální spolupráci místních komunit, která přesahuje hranice a staví na přirozeném sousedském soužití a osobních kontaktech účastníků. Nad touto úrovní existuje formalizovanější spolupráce příhraničních regionů a kontaktů lokalit z různých států. Tato spolupráce podporuje zejména kulturní a sociální aspekty výměny zkušeností. Další úrovní je převážně ekonomická a spolupráce, která

je institucionalizovaná a formalizovaná. Nejvyšší úroveň je politická integrace zahrnující bilaterální a multilaterální dohody mezi národními státy a vytváření mezinárodních institucí podpory spolupráce.

Na jednotlivých úrovních vystupují odlišní iniciátoři integrace. Pro nejvyšší úroveň jsou charakteristická strategická rozhodnutí legitimních politických reprezentací. Pro obě prostřední úrovně je charakteristický nepolitický zájem aktérů, který spočívá buď v ekonomických nebo kulturně-sociálních požadavcích integrace. Aktéry jsou institucionalizovaná územní nebo zájmová uskupení. Nejnižší úroveň je zároveň i nejvariantnější, protože odráží teritoriální historické zkušenosti komunit, které jsou vystaveny na úzkých interpersonálních vztazích.

Přeshraniční spolupráce (Cross-border cooperation CBC) je považována za důležitý aspekt Evropské integrace. Efektivní propojování teritorií, která stála v historii často proti sobě, je významným pozitivním výsledkem podpory přeshraniční spolupráce na území západní Evropy. Podpora spolupráce na národní, nadnárodní i lokální úrovni funguje jako prostředek formální i neformální mezistátní spolupráce a výměny. Byl tak vytvořen model rozvoje území prostřednictvím přeshraniční spolupráce, který není budován primárně na formálních bilaterálních nebo multilaterálních dohodách států, ale na lokálních aktivitách všestranného partnerství.

Zmiňovaný model přeshraniční spolupráce zahrnuje participaci subjektů na národní i evropské úrovni, větší důraz je však kladen na regionální a lokální elity. V souvislosti s růstem významu přeshraniční spolupráce pro rozvoj integrované Evropy je posilována autonomní pozice regionů a místních vlád, které iniciují a podporují nadnárodní spolupráci a rozvíjejí tak zahraničně politické vztahy na lokální úrovni.

Přeshraniční spolupráce má svůj formální a neformální rozsah, který ovlivňuje proces integrace. Formální stránka je v rukou správních orgánů, které prostřednictvím autoritativních rozhodnutí vytvářejí institucionální rámec integračního procesu. Neformální stránka integrace vzniká na bázi sociální, kulturní, hospodářské interakce lokálních komunit.

Přes mnohé pozitivní výsledky rozvoje přeshraniční spolupráce regionů, existuje řada limitujících faktorů. Jsou to například: různý rozsah autonomních pravomocí lokálních vlád v jednotlivých státech EU, různý systém decentralizace správy. Přeshraniční spolupráce se týká zejména hraničních regionů, které jsou převážně málo rozvinuté, postrádají dostatečnou technickou infrastrukturu a další podmínky rozvoje, což omezuje jejich možnost využít potenciálních výhod CBC.

Na úrovni Evropské integrace se mezihraniční spolupráci věnuje například Evropská úmluva místní samosprávy z roku 1985, Evropská charta regionálního plánování z roku 1984 a Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány. Řada dokumentů vzniká na půdě Rady Evropy. Cíle regionální politiky ES/EU byly formulovány v Jednotném evropském aktu z roku 1987, ve kterém bylo zároveň rozhodnuto o financování z tzv. strukturálních fondů. V České republice byla přeshraniční spolupráce podporována zejména z programu Phare.

Mezinárodní vztahy Královéhradeckého kraje

Královéhradecký kraj je již od roku 2002 členem Shromáždění evropských regionů (Assembly of European Regions AER), což je největší síť regionální spolupráce v Evropě. AER sdružuje na 250 členských regionů z 26 evropských zemí. Královéhradecký kraj se stal členem AER jako první region z České republiky. V roce 2004 se Hradec Králové stal hostitelem dvoudenního jednání Rady AER na téma „Regionální lobbying k Evropské komisi“

Výbor regionů je další institucí, ve které má Královéhradecký kraj svého zástupce. Výbor regionů byl založen Maastrichtskou smlouvou z roku 1992. Vznik je spojován se silící potřebou zapojit samosprávné celky do tvorby unijní legislativy a zároveň přibližování

rozhodovací činnosti běžnému občanovi členského státu EU. Po rozšíření EU o 10 nových států 1. 5. 2004 došlo k navýšení počtu členů Výboru regionů na současných 317. Česká republika je reprezentována 12 zástupci. Královéhradecký kraj zastupuje náměstek hejtmána Vladimír Derner, je „alternative member“ Výboru regionů a člen komise pro konstitucionální otázky a vládnutí v Evropě.

V rámci přeshraniční spolupráce navázal dosud kraj partnerství se čtyřmi zahraničními lokalitami. Dohody o spolupráci byly podepsány v průběhu roku 2003. Partnerské regiony jsou následující:

Bánskobystrický samosprávný kraj (Slovensko)
Le Département de Seine at Marne (Francie)
Dolnoslezské vojvodství (Polsko)
Jogeva (Estonsko)

Pod záštitou Královéhradeckého kraje byla dále podepsána Deklarace o spolupráci tří evropských obcí: Černá nad Orlicí z Královéhradeckého kraje a obce Kruščice a Česko Sela ze Srbska.

Mezinárodně významná je také aktivita Euroregionu Glacensis založeného v roce 1996. Sídlem Euroregionu je Rychnov nad Kněžnou, na polské straně je sídlo v Klodzku. Zapojeny je 65 členských měst a obcí z Královéhradeckého, Pardubického a Olomoucký kraje. Partnerem českých subjektů je sdružení měst a obcí okresů Klodzko, Zabkowice a Dzierzoniow.

ZÁVĚR

Mezinárodní vztahy rozvíjené na úrovni kraje jsou příkladem institucionalizované přeshraniční spolupráce. V rámci oficiálních dohod regionů je vytvářen prostor pro rozvoj a podporu neformálních vztahů. Formální vztahy se týkají zejména výměny zkušeností z oblasti samosprávy a činností orgánů územně samosprávných celků, podpory hospodářského partnerství, spolupráce v oblasti sociální a vzdělávací, společné projekty zachrany regionálního kulturně-historického dědictví a rozvoje cestovního ruchu. Zejména v hraničních lokalitách česko-polského pomezí je patrný důsledek integrace v neformální rovině, jedná se o rozvoj společných kulturních a sociálních projektů místních komunit podpořený rozšiřováním malého pohraničního styku.

Literatura

- Evropská úmluva místní samosprávy
Evropská charta regionálního plánování
Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány
<http://www.euro-glacensis.cz/new/index.html>
http://hradec.risy.cz/CZ/O_kra_3253.html
<http://www.kr-kralovehradecky.cz/>
Kvapilová, T.: Role Výboru regionů a několik základních faktů, portál Integrace (<http://www.euractiv.cz/?a=show&cid=394&pid=27&sid=27>)
Pajas, P., Rossiter, T.: O Evropské unii, MZV ČR, Praha 2002
Zich, F.: Nositelé přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici, Sociologický ústav AV, Praha 1999
Turnock, D.: Cross-border Cooperation: A Major Element in Regional Policy in East Central Europe, Space and Polity, No. 2, 2002
Grix, J.: Towards a Theoretical Approach to the Study of Cross-border Cooperation, Perspectives No. 17, 2001

Kontaktní adresa:

Ing. Neumanová Tereza, Katedra humanitních věd, PEF ČZU Praha, Kamýcká 129, Praha 6 – Suchdol, neumanova@pef.czu.cz
Ing. Kopřiva Radek, Katedra humanitních věd, PEF ČZU Praha, Kamýcká 129, Praha 6 – Suchdol, kopriva@pef.czu.cz